

بررسی مشکلات پژوهشی و موانع تولید علم از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان

نعمت ستوده اصل^۱(Ph.D)، راهب قربانی^{۲*}(Ph.D)، علی رشیدی پور^۳(Ph.D)

- ۱- دانشگاه علوم پزشکی سمنان، گروه روان پزشکی
- ۲- دانشگاه علوم پزشکی سمنان، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت
- ۳- دانشگاه علوم پزشکی سمنان، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات و گروه فیزیولوژی

چکیده

سابقه و هدف: شناخت صحیح و تعریف شده از موانع تولید علم، اولین و مهم‌ترین قدم از تلاش‌های لازم جهت تسریع شتاب علمی کشور و رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز و نقشه جامع علمی کشور می‌باشد. مطالعه حاضر با هدف بررسی مشکلات پژوهشی و موانع تولید علم از نظر اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام شده است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۹۱ به منظور تعیین موانع پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام گرفت. نمونه پژوهش شامل ۸۸ نفر از اعضای هیات علمی تمام وقت شاغل در دانشگاه علوم پزشکی بود. در پرسش‌نامه طراحی شده، گویه‌های موانع پژوهشی، مشتمل بر ۳۹ سوال چهار گزینه‌ای در مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت بوده است که از موافقت خیلی کم تا موافقت خیلی زیاد تنظیم شده بود. به پاسخ‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد هر یک از گویه‌ها، به ترتیب نمرات ۱ تا ۵ داده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، میانگین (\pm انحراف معیار) نمرات حیطه تهیه و تدوین طرح پژوهشی $1/93 \pm 0/26$ ، حیطه مشکلات در اجرای طرح $2/32 \pm 0/35$ ، حیطه اداری و مدیریتی $2/68 \pm 0/26$ و حیطه فردی $3/24 \pm 0/22$ بوده است. درجه مانع بودن پژوهشی در چهار حیطه تفاوت معنی‌دار داشت ($p < 0/001$). به طوری که حیطه فردی را مانع‌تر می‌دانستند. در پاسخ به این گویه که "به طور کلی، کدام حیطه را به عنوان مهم‌ترین مانع پژوهشی و تولید علم در دانشگاه می‌دانید؟"، $88/6\%$ حیطه فردی، $6/8\%$ حیطه اداری و مدیریتی و $4/5\%$ حیطه اجرایی طرح را بیان نمودند. تفاوت معنی‌داری در پاسخ به گویه‌های حیطه‌های بررسی شده بین محققین دانشکده‌های مختلف، پایه یا بالینی بودن محقق، مرد یا زن بودن محقق دیده نشد.

نتیجه‌گیری: از دیدگاه اعضای هیات علمی، عوامل فردی مهم‌ترین موانع تاثیرگذار بر فعالیت‌های تحقیقاتی در دانشگاه می‌باشد. لذا لازم است مسائل شخصی و انگیزشی اعضای هیات علمی بیش‌تر از سایر عوامل مد نظر قرار گیرد تا بخشی از موانع موجود را کاهش و به سوی وصول به تعهدات دانشگاه در رسیدن کشور به جایگاه اول در منطقه در تولیدات علمی، گام برداشت.

واژه‌های کلیدی: موانع تحقیق، هیات علمی، فاکتورهای فردی، علوم پزشکی

مقدمه

به مقوله تولید علم، توسعه و تحقیقات هدف‌مند در کشور است که در کلیه مستندات علمی کشور اعم از سند چشم‌انداز بیست

یکی از بسترهای مهم توسعه و ارتقاء علمی کشور توجه

کشور و رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز و نقشه جامع علمی کشور برداشته شود.

مواد و روش‌ها

این پژوهش مقطعی در سال ۱۳۹۱ به منظور تعیین موانع پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام گرفت. نمونه پژوهش شامل ۸۸ نفر از اعضای هیات علمی تمام وقت شاغل در دانشگاه علوم پزشکی بوده‌اند. این افراد در زمان انجام پژوهش در محیط کار در دسترس بوده و یا در جلسات عمومی دانشگاه، پرسش‌نامه‌ها را دریافت و پس از تکمیل در مکان پیش‌بینی شده قرار دادند، به طوری که مشخص نشود کدام پرسش‌نامه مربوط به چه کسی است.

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای دو قسمتی شامل اطلاعات جمعیت‌نگاشتی و گویه‌های موانع پژوهشی، مشتمل بر ۳۹ گویه چهار گزینه‌ای در مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت بوده است که از موافقت خیلی کم تا موافقت خیلی زیاد به گویه‌های پرسش‌نامه تنظیم شده بود. برای طراحی پرسش‌نامه، از مطالعات مشابه استفاده شد. پس از تعیین گویه‌های پرسش‌نامه، گویه‌ها در چهار حیطة تدوین طرح پژوهشی (۱۳ گویه)، حیطة اجرایی طرح (۷ گویه)، حیطة اداری و مدیریتی (۱۰ گویه) و حیطة فردی (۹ گویه) تقسیم شدند. برای تعیین روایی آن، نظرات ۳ نفر از خیرگان پژوهشی اخذ و اصلاحات لازم انجام شد. جهت تعیین ثبات درونی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. آلفای کرونباخ برای حیطة‌های چهارگانه و کل ۳۹ گویه پرسش‌نامه از ۰/۷۶ تا ۰/۸۴ بود.

برای تجربه و تحلیل داده‌ها، ابتدا به پاسخ‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد هر یک از گویه‌ها، به ترتیب نمرات ۱ تا ۵ داده شد. به عبارتی نمرات بالاتر به معنی مانع‌تر بودن می‌باشد. در حیطة‌های مختلف میانگین نمرات نظرات هر یک از محققین به طور مجزا برای هر فرد و در کل محاسبه و پس از گروه‌بندی به گزینه‌های موافقت بسیار زیاد (میانگین نمرات ۴/۵ یا بالاتر)، موافقت زیاد (میانگین نمرات ۳/۴۹-۴/۵)، موافقت متوسط (میانگین نمرات ۲/۵-۳/۴۹) و موافقت کم (میانگین نمرات ۱/۵-۲/۴۹) و موافقت بسیار کم (میانگین نمرات کم‌تر از ۱/۵) دسته‌بندی شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، ضمن تنظیم جداول توصیفی، برای مقایسه پاسخ‌های داده شده در حیطة‌های مختلف در دو جنس و نیز پایه یا بالینی بودن پاسخ‌دهنده از آزمون من‌ویتنی و هم‌چنین برای مقایسه پاسخ‌های داده شده بر حسب دانشکده‌های مختلف و وضعیت استخدامی مختلف از آزمون کروسکال

ساله جمهوری اسلامی ایران، به عنوان معتبرترین سند چشم‌انداز، نقشه جامع علمی کشور و برنامه‌های توسعه به آن اشاره شده است [۱].

اهمیت تحقیق به اندازه‌ای است که آمار تولید علم در دنیا نیز نشان می‌دهد هفت کشور اول تولید علم، همان هفت کشور اول جهان از نظر امکانات هستند و تفاوت بین کشورهای پیش‌رفته و عقب‌مانده، با امکانات، شرایط و بسترهای تحقیقاتی آن‌ها مرتبط است [۲،۳]. به همین دلیل؛ همه کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه دریافته‌اند که برای رسیدن به رشد و توسعه واقعی و حل مشکلات اجتماعی، بهداشتی و اقتصادی و تدوین درست برنامه‌های آموزشی راهی جزء سرمایه‌گذاری و استفاده از یافته‌های تحقیقات ندارند و بدون تحقیق و استفاده از نتایج آن، به توسعه پایدار به مفهوم واقعی دست نخواهند یافت. لذا توجه ویژه‌ای به سرمایه‌گذاری در این حیطة نموده‌اند [۴]. در ایران نیز، در سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، به عنوان معتبرترین سند بالا دستی، برای دستیابی به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در منطقه آسیای جنوب غربی، تأکیدات زیادی به تولید علم و فناوری شده و آن را به عنوان یک نیاز مبرم برای حفظ بقا و استقلال، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر می‌داند.

از طرفی برای دستیابی به توسعه پایدار ملی، به سطحی از تولید علم نیاز است که این سطح، بسیار بالاتر از سطح کنونی تولید علم در ایران است. توسعه علمی و فناوری هر کشور زمانی از پویایی و تحرک لازم برخوردار می‌شود که محققین کشور از جایگاه و منزلت اجتماعی مناسبی برخوردار باشند [۵]. مطالعه ستوده اصل و همکاران نشان داد که اعضای هیئت علمی دانشگاه احساس می‌کنند، تشویق‌های مناسب و مبتنی بر عمل‌کرد صورت نمی‌گیرد و بازخورد مناسبی از عمل‌کرد شغلی خود از طرف مسولین دریافت نمی‌کنند [۶]. مطالعات انجام‌شده در ایران به موانع متعددی از جمله، عدم تخصیص اعتبارات مناسب، نداشتن اطلاعات به هنگام و صحیح، تغییرات سریع مدیریت‌ها و قوانین، ضعف مدیریت تحقیقاتی کشور، مشکلات مسیر پرپیچ و خم اداری جهت تصویب طرح‌های پژوهشی، استفاده از نتایج تحقیق، مشغله کاری زیاد و نیز نداشتن انگیزه، اشاره داشته‌اند [۷-۱۰].

با عنایت به تعدد موانع انجام تحقیق و تفاوت دانشگاه‌ها در این زمینه، در این تحقیق، موانع انجام تحقیق در دانشگاه علوم پزشکی سمنان از دیدگاه محققین دانشگاه مورد ارزیابی قرار گرفته، تا ضمن شناسایی و برطرف نمودن موانع، اولین و مهم‌ترین قدم از تلاش‌های لازم جهت تسریع روند تولید علم

مدیریتی ۲۶/۰۲۶±۰/۲۶ و حیطه فردی ۲۲/۰۲۴±۰/۲۴ بوده است. درجه مانع بودن پژوهشی در چهار حیطه تفاوت معنی‌دار داشت ($p < 0.001$). به طوری که حیطه فردی را مانع‌تر می‌دانستند. با توجه به جدول ۱، مشاهده می‌شود در حیطه تهیه و تدوین طرح پژوهشی مانع‌ترین مساله "تناقض در آمار ارائه شده از سوی واحدهای مختلف"، در حیطه اجرایی طرح، مهم‌ترین مانع "عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی"، در حیطه اداری و مدیریتی، مهم‌ترین مانع "عدم وجود تشویق و ترغیب پژوهشگران در انجام پژوهش" و در حیطه فردی مهم‌ترین مانع "عدم وجود انگیزه کافی مالی برای تحقیق" می‌باشد (جدول ۱).

در پاسخ به این گویه که "به طور کلی، کدام حیطه را به عنوان مهم‌ترین مانع پژوهشی و تولید علم در دانشگاه می‌دانید؟"، ۶/۸۸٪ حیطه فردی، ۶/۸٪ حیطه اداری و مدیریتی و ۴/۵٪ حیطه اجرایی طرح را بیان نمودند.

تفاوت معنی‌داری در پاسخ به گویه‌های حیطه‌های بررسی شده بین محققین دانشکده‌های مختلف، پایه یا بالینی بودن محقق، مرد یا زن بودن محقق دیده نشد ($p > 0.05$) (جدول ۲ تا ۴).

والیس، و در نهایت برای مقایسه پاسخ‌های هر فرد در حیطه‌های مختلف از آزمون فریدمن استفاده شده است. سطح معنی‌داری ۵٪ و نرم‌افزار مورد استفاده SPSS 16.0 بوده است.

نتایج

از ۸۸ نفر نمونه مورد بررسی، ۶۸/۲٪ (۶۰ نفر) مرد بودند. از نظر تحصیلی ۳۰/۷٪ (۲۷ نفر) کارشناسی ارشد، ۵۶/۸٪ (۵۰ نفر) PhD و ۱۲/۵٪ (۱۱ نفر) پزشک متخصص بالینی بودند. از نظر وضعیت استخدامی ۵۱/۱٪ (۴۵ نفر) رسمی قطعی، ۳۴/۱٪ (۳۰ نفر) رسمی آزمایشی بودند. محل زندگی همگی سمنان و همگی متاهل بودند. ۵۱/۱٪ (۴۵ نفر) از دانشکده پزشکی، ۲۹/۵٪ (۲۶ نفر) از دانشکده پرستاری و پیراپزشکی، ۱۲/۵٪ (۱۱ نفر) از دانشکده توان‌بخشی و ۶/۸٪ (۶ نفر) از دانشکده بهداشت بودند. میانگین (\pm انحراف معیار) سن آنان ۶۰/۰۶±۴۲ سال بوده است. میانگین و توزیع محققین از نظر درجه موافقت به مانع پژوهشی بودن هر یک از گویه‌ها در جدول ۱ آمده است. میانگین (\pm انحراف معیار) نمرات حیطه تهیه و تدوین طرح پژوهشی ۱/۹۳±۰/۲۶، حیطه مشکلات در اجرای طرح ۲/۳۲±۰/۳۵، حیطه اداری و

جدول ۱. موانع پژوهشی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان (سال ۹۲)

میانگین \pm انحراف معیار	درجه موافقت به مانع پژوهشی بودن					گویه‌ها	حیطه
	تعداد (درصد)						
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۱/۲۴±۰/۴۸	-	-	۲(۲/۳)	۱۷(۱۹/۳)	۶۹(۷۸/۴)	مشخص نبودن نیازها و اولویت‌های تحقیقاتی در سطح دانشگاه	مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی
۱/۴۴±۰/۷۱	-	-	۱۱(۱۲/۵)	۱۷(۱۹/۳)	۶۰(۶۸/۲)	ناکافی بودن منابع روز آمد اطلاعاتی	
۱/۵۸±۰/۸۱	-	۲(۲/۳)	۱۲(۱۳/۶)	۲۱(۲۳/۹)	۵۳(۶۰/۲)	ناآشنایی کتابداران با منابع تحقیق و کاهش همکاری ایشان با محقق	
۲/۱۵±۰/۶۴	-	-	۲۵(۲۸/۴)	۵۱(۵۸/۰)	۱۲(۱۳/۶)	عدم وجود بانک‌های اطلاعاتی مفید در دانشگاه	
۲/۱۸±۰/۵۸	-	-	۲۴(۲۷/۳)	۵۶(۶۳/۶)	۸(۹/۱)	عدم وجود دسترسی به مطالعات انجام شده در سطح کشور	
۲/۱۴±۰/۶۱	-	-	۲۳(۲۶/۱)	۵۴(۶۱/۴)	۱۱(۱۲/۵)	محرمانه بودن اطلاعات و آمار وعدم دسترسی محقق به اطلاعات آماری	
۳/۶۳±۰/۹۸	۱۹(۲۱/۶)	۲۷(۳۰/۷)	۳۴(۳۸/۶)	۶(۶/۸)	۲(۲/۳)	تناقض در آمارهای اریه شده از سوی واحد‌های مختلف	
۱/۷۲±۰/۷۳	-	-	۱۴(۱۵/۹)	۳۵(۳۹/۸)	۳۹(۴۴/۳)	کمبود منابع در کتابخانه	
۱/۴۷±۰/۶۱	-	-	۵(۵/۷)	۳۱(۳۵/۲)	۵۲(۵۹/۱)	کمبود وسایل چاپ و تکثیر	
۱/۲۰±۰/۴۶	-	-	۲(۲/۳)	۱۴(۱۵/۹)	۷۲(۸۱/۸)	روشن نبودن راهنمای تهیه و تدوین طرح پژوهشی	
۲/۲۰±۰/۷۶	۱(۱/۱)	۲(۲/۳)	۲۴(۲۷/۳)	۴۸(۵۴/۵)	۱۳(۱۴/۸)	عدم وجود مشاوره قبل از تدوین پروژه پژوهشی	
۲/۴۲±۰/۹۹	-	۱۰(۱۱/۴)	۳۹(۴۴/۳)	۱۷(۱۹/۳)	۲۲(۲۵/۵)	عدم رایبه مشاوره به موقع در زمان مراجعه علی‌رغم هماهنگی	
۱/۷۲±۰/۷۶	-	-	۱۶(۱۸/۲)	۳۱(۳۵/۲)	۴۱(۴۶/۶)	عدم رایبه مشاوره به موقع در زمان مراجعه بدون هماهنگی	
۱/۹۳±۰/۲۶	-	-	-	۸۴(۹۵/۵)	۴(۴/۵)	کل گویه‌های حیطه مشکلات تهیه و تدوین طرح پژوهشی	

۲/۲۲±۰/۶۲	-	-	۲۸(۳۱/۸)	۵۱(۵۸/۰)	۹(۱۰/۲)	کمبود اعتبارات و بودجه	مشکلات در اجرای طرح
۳/۳۶±۰/۹۲	۱۹(۲۱/۶)	۲۷(۳۰/۷)	۳۴(۳۸/۶)	۸(۹/۱)	-	عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی	
۱/۸۰±۰/۷۰	-	-	۱۴(۱۵/۹)	۴۲(۴۷/۷)	۳۲(۳۶/۴)	آگاه نبودن از نحوه اجرای طرح	
۱/۸۰±۰/۷۶	-	-	۱۸(۲۰/۵)	۳۴(۳۸/۶)	۳۶(۴۰/۹)	عدم وجود نظارت، کنترل و هدایت مستمر در اجرای طرح	
۲/۰۰±۰/۷۰	-	-	۲۱(۲۳/۹)	۴۶(۵۲/۳)	۲۱(۲۳/۹)	عدم حمایت مالی به موقع در طی اجرای طرح	
۲/۳۹±۰/۵۶	-	۲(۲/۳)	۳۱(۳۵/۲)	۵۴(۶۱/۴)	۱(۱/۱)	نارضایتی همکاران اصلی از تاخیر در پرداخت حق الزحمه	
۲/۴۰±۰/۵۶	-	۲(۲/۳)	۳۲(۳۶/۴)	۵۳(۶۰/۲)	۱(۱/۱)	نارضایتی همکاران و پرسشگران از تاخیر در پرداخت به موقع حث الزحمه	
۲/۳۲±۰/۳۵	-	-	۷۲(۸۱/۸)	۱۶(۱۸/۲)	-	کل گویه های حیطه مشکلات در اجرای طرح	
۲/۲۵±۰/۶۱	-	-	۳۰(۳۴/۱)	۵۰(۵۶/۸)	۸(۹/۱)	مشکلات ذی‌حسابی و پرداخت بودجه طرح	
۲/۲۵±۰/۵۱	-	-	۲۵(۲۸/۴)	۶۰(۶۸/۲)	۳(۳/۴)	عدم آگاهی مسول پرداخت هزینه های طرح از روند اجرای فعالیت ها	مشکلات اداری و مدیریتی
۱/۰۸±۰/۳۵	-	-	۲(۲/۳)	۳(۳/۴)	۸۳(۹۴/۳)	عدم آگاهی مسولین حسابداری از قوانین مربوطه	
۳/۷۰±۰/۸۳	۱۹(۲۱/۶)	۲۶(۲۹/۵)	۴۱(۴۶/۶)	۲(۲/۳)	-	شناخت ناکافی مدیران دانشگاه از مشکلات مربوط به تحقیق	
۳/۶۳±۰/۸۵	۱۶(۱۸/۲)	۲۷(۳۰/۷)	۴۲(۴۷/۷)	۲(۲/۳)	۱(۱/۱)	استقبال نکردن مدیران دانشگاه از نتایج طرح های تحقیقاتی	
۳/۵۳±۰/۹۶	۱۶(۱۸/۲)	۲۷(۳۰/۷)	۳۴(۳۸/۶)	۱۰(۱۱/۴)	۱(۱/۱)	عدم تهیه به موقع وسایل مورد نیاز طرح های تحقیقاتی	
۴/۱۷±۰/۷۹	۳۵(۳۹/۸)	۳۴(۳۸/۶)	۱۸(۲۰/۵)	۱(۱/۱)	-	عدم وجود تشویق و ترغیب پژوهشگران در انجام پژوهش	
۲/۶۷±۰/۶۲	۱(۱/۱)	۱(۱/۱)	۵۷(۶۴/۸)	۲۶(۲۹/۵)	۳(۳/۴)	کم توجهی به خلاقیت های اعضای هیئت علمی و محققین	
۱/۸۴±۱/۱۱	۶(۶/۸)	-	۱۲(۱۳/۶)	۲۶(۲۹/۵)	۴۴(۵۰/۰)	ارجحیت آموزش بر پژوهش در دانشگاه	
۱/۶۳±۰/۶۸	-	-	۱۰(۱۱/۴)	۳۵(۳۹/۸)	۴۳(۴۸/۹)	بی توجهی مدیریت دانشگاه به مسائل پژوهشی	
۲/۶۸±۰/۲۶	-	-	۷۲(۸۱/۸)	۱۶(۱۸/۲)	-	کل گویه های حیطه مشکلات اداری و مدیریتی	
۱/۳۷±۰/۵۷	-	-	۴(۴/۵)	۲۵(۲۸/۴)	۵۹(۶۷/۰)	قرار نداشتن تحقیق در زمره ملاک های ارزشیابی و ارتقاء	مشکلات رفتاری
۲/۵۸±۰/۵۶	-	-	۵۴(۶۱/۴)	۳۱(۳۵/۲)	۳(۳/۴)	مقاومت افراد در حرفه در مقابل تغییرات ناشی از نتایج تحقیق و ایده های نو	
۴/۱۵±۰/۷۴	۳۰(۳۴/۱)	۴۲(۴۷/۷)	۱۵(۱۷/۰)	۱(۱/۱)	-	حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیئت علمی	
۲/۴۵±۰/۸۲	۲(۲/۳)	-	۴۶(۵۲/۳)	۲۸(۳۱/۸)	۱۲(۱۳/۶)	خسته کننده بودن فرایند تحقیق	
۴/۲۳±۰/۸۰	۴۰(۴۵/۵)	۲۸(۳۱/۸)	۲۰(۲۲/۷)	-	-	مشکلات مالی و اقتصادی	
۴/۱۲±۰/۷۶	۳۱(۳۵/۲)	۳۷(۴۲/۰)	۲۰(۲۲/۷)	-	-	ضعف کار گروهی در دانشگاه	
۱/۲۲±۰/۴۹	-	-	۳(۳/۴)	۱۳(۱۴/۸)	۷۲(۸۱/۸)	ناکافی بودن مهارت های پژوهشی	
۴/۲۵±۰/۸۱	۳۹(۴۴/۳)	۳۵(۳۹/۸)	۱۱(۱۲/۵)	۳(۳/۴)	-	عدم وجود انگیزه کافی و پایدار درونی و شخصیتی برای تحقیق	
۴/۷۶±۰/۵۰	۷۰(۷۹/۵)	۱۵(۱۷/۰)	۳(۳/۴)	-	-	عدم وجود انگیزه کافی مالی برای تحقیق	
۳/۲۴±۰/۲۲	-	۶(۶/۸)	۸۲(۹۳/۲)	-	-	کل گویه های حیطه مشکلات فردی	
۲/۴۹±۰/۱۷	-	-	۴۱(۴۶/۶)	۴۷(۵۳/۴)	-	کل گویه ها تمام حیطه ها	

جدول ۲. موانع پژوهشی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به تفکیک دانشکده محل کار (سال ۹۲)

p-value	میانگین \pm انحراف معیار	درجه موافقت به مانع پژوهشی بودن					دانشکده محل کار (تعداد)	حیطه
		تعداد (درصد)						
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰/۹۰۸	۱/۹۵ \pm ۰/۲۶	-	-	-	۴۴(۹۷/۸)	۱(۲/۲)	پزشکی (n=۴۵)	تهیه و تدوین طرح پژوهشی
	۱/۹۰ \pm ۰/۲۹	-	-	-	۲۴(۹۲/۳)	۲(۷/۷)	پرستاری (n=۲۶)	
	۱/۹۴ \pm ۰/۲۵	-	-	-	۱۰(۹۰/۹)	۱(۹/۱)	توان بخشی (n=۱۱)	
	۱/۹۱ \pm ۰/۱۱	-	-	-	۶(۱۰۰/۰)	-	بهداشت (n=۶)	
۰/۷۹۵	۲/۳۰ \pm ۰/۳۵	-	-	۱۱(۲۴/۴)	۳۳(۷۳/۳)	۱(۲/۲)	پزشکی (n=۴۵)	مشکلات در اجرای طرح
	۲/۳۸ \pm ۰/۳۶	-	-	۹(۳۴/۶)	۱۷(۶۵/۴)	-	پرستاری (n=۲۶)	
	۲/۳۱ \pm ۰/۳۲	-	-	۳(۲۷/۳)	۸(۷۲/۷)	-	توان بخشی (n=۱۱)	
	۲/۲۱ \pm ۰/۴۰	-	-	۱(۱۶/۷)	۵(۸۳/۳)	-	بهداشت (n=۶)	
۰/۱۲۷	۲/۷۲ \pm ۰/۲۷	-	-	۳۸(۸۴/۴)	۷(۱۵/۶)	-	پزشکی (n=۴۵)	مشکلات اداری و مدیریتی
	۲/۶۴ \pm ۰/۲۲	-	-	۲۲(۸۴/۶)	۴(۱۵/۴)	-	پرستاری (n=۲۶)	
	۲/۵۳ \pm ۰/۳۵	-	-	۶(۵۴/۵)	۵(۴۵/۵)	-	توان بخشی (n=۱۱)	
	۲/۷۲ \pm ۰/۱۶	-	-	۶(۱۰۰/۰)	-	-	بهداشت (n=۶)	
۰/۷۱۲	۳/۲۵ \pm ۰/۲۳	-	۴(۸/۹)	۴۱(۹۱/۱)	-	-	پزشکی (n=۴۵)	مشکلات فردی
	۳/۲۱ \pm ۰/۲۰	-	۱(۳/۸)	۲۵(۹۶/۲)	-	-	پرستاری (n=۲۶)	
	۳/۲۷ \pm ۰/۲۳	-	۱(۹/۱)	۱۰(۹۰/۹)	-	-	توان بخشی (n=۱۱)	
	۳/۲۰ \pm ۰/۲۴	-	-	۶(۱۰۰/۰)	-	-	بهداشت (n=۶)	
۰/۷۴۹	۲/۵۱ \pm ۰/۱۹	-	-	۲۴(۵۳/۳)	۲۱(۴۶/۷)	-	پزشکی (n=۴۵)	کل گویه ها
	۲/۴۸ \pm ۰/۱۵	-	-	۱۱(۴۲/۳)	۱۵(۵۷/۷)	-	پرستاری (n=۲۶)	
	۲/۴۷ \pm ۰/۱۶	-	-	۴(۳۶/۴)	۷(۶۳/۶)	-	توان بخشی (n=۱۱)	
	۲/۴۷ \pm ۰/۰۷	-	-	۲(۳۳/۳)	۴(۶۶/۷)	-	بهداشت (n=۶)	

جدول ۳. موانع پژوهشی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به تفکیک پایه یا بالینی بودن (سال ۹۲)

p-value	میانگین \pm انحراف معیار	درجه موافقت به مانع پژوهشی بودن					پایه یا بالینی	حیطه
		تعداد (درصد)						
		خیلی کم	خیلی کم	خیلی کم	خیلی کم	خیلی کم		
۰/۰۹۰	۲/۰۶ \pm ۰/۳۱	-	-	-	۱۱(۱۰۰/۰)	-	بالینی (n=۱۱)	تهیه و تدوین طرح پژوهشی
	۱/۹۱ \pm ۰/۲۵	-	-	-	۷۳(۹۴/۸)	۴(۵/۲)	پایه (n=۷۷)	
۰/۳۸۰	۲/۲۳ \pm ۰/۲۷	-	-	۱(۹/۱)	۱۰(۹۰/۹)	-	بالینی (n=۱۱)	مشکلات در اجرای طرح
	۲/۳۳ \pm ۰/۳۶	-	-	۲۳(۲۹/۹)	۵۳(۶۸/۸)	۱(۱/۳)	پایه (n=۷۷)	
۰/۰۸۲	۲/۷۹ \pm ۰/۲۴	-	-	۱۰(۹۰/۹)	۱(۹/۱)	-	بالینی (n=۱۱)	مشکلات اداری و مدیریتی
	۲/۶۶ \pm ۰/۲۶	-	-	۶۲(۸۰/۵)	۱۵(۱۹/۵)	-	پایه (n=۷۷)	
۰/۰۷۹	۳/۳۴ \pm ۰/۲۰	-	۲(۱۸/۲)	۹(۸۱/۸)	-	-	بالینی (n=۱۱)	مشکلات فردی
	۳/۲۲ \pm ۰/۲۲	-	۴(۵/۲)	۷۳(۹۴/۸)	-	-	پایه (n=۷۷)	
۰/۰۶۱	۲/۵۷ \pm ۰/۲۰	-	-	۸(۷۲/۷)	۳(۲۷/۳)	-	بالینی (n=۱۱)	کل گویه ها
	۲/۴۸ \pm ۰/۱۶	-	-	۳۳(۴۲/۹)	۴۴(۵۷/۱)	-	پایه (n=۷۷)	

جدول ۴. موانع پژوهشی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان به تفکیک جنس (سال ۹۲)

p-value	میانگین \pm انحراف معیار	درجه موافقت به مانع پژوهشی بودن					جنس	حیطه
		تعداد (درصد)						
		خیلی کم	خیلی کم	خیلی کم	خیلی کم	خیلی کم		
۰/۵۲۲	۱/۹۱ \pm ۰/۲۳	-	-	-	۲۷(۹۶/۴)	۱(۳/۶)	زن (n=۲۸)	تهیه و تدوین طرح پژوهشی
	۱/۹۴ \pm ۰/۲۷	-	-	-	۵۷(۹۵/۰)	۳(۵/۰)	مرد (n=۶۰)	
۰/۵۸۱	۲/۳۶ \pm ۰/۳۴	-	-	۷(۲۵/۰)	۲۱(۷۵/۰)	-	زن (n=۲۸)	مشکلات در اجرای طرح
	۲/۳۰ \pm ۰/۳۶	-	-	۱۷(۲۸/۳)	۴۲(۷۰/۰)	۱(۱/۷)	مرد (n=۶۰)	
۰/۶۹۵	۲/۷۰ \pm ۰/۲۶	-	-	۲۳(۸۲/۱)	۵(۱۷/۹)	-	زن (n=۲۸)	مشکلات اداری و مدیریتی
	۲/۶۷ \pm ۰/۲۶	-	-	۴۹(۸۱/۷)	۱۱(۱۸/۳)	-	مرد (n=۶۰)	
۰/۵۸۸	۳/۲۳ \pm ۰/۱۹	-	-	۲۸(۱۰۰/۰)	-	-	زن (n=۲۸)	مشکلات فردی
	۳/۲۴ \pm ۰/۲۳	-	۶(۱۰/۰)	۵۴(۹۰/۰)	-	-	مرد (n=۶۰)	
۰/۹۴۶	۲/۴۹ \pm ۰/۱۴	-	-	۱۴(۵۰/۰)	۱۴(۵۰/۰)	-	زن (n=۲۸)	کل گویه ها
	۲/۴۹ \pm ۰/۱۸	-	-	۲۷(۴۵/۰)	۳۳(۵۵/۰)	-	مرد (n=۶۰)	

درسی زیاد نیز از موانع انجام تولیدات علمی می باشد [۱۳]. نتایج تحقیق بدری زاده و همکاران در اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان نشان داد که از بین موانع شخصی، کمبود وقت به دلیل تدریس زیاد و مسؤلیت‌های اجتماعی بیش‌ترین و عدم علاقه شخصی به امور پژوهش و نداشتن تجربه کافی در نوشتن مقاله و تدوین پروپوزال کم‌ترین موانع شخصی بودند [۱۴].

سالم و همکاران در خصوص موانع تحقیق در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه نشان دادند که در گروه بالینی کمبود وقت، تدریس زیاد و در موانع سازمانی عدم تخصیص واحد درسی برای فعالیت پژوهشی و عدم دسترسی به نیروی مشاوره‌ای از مهم‌ترین عوامل موانع تحقیق در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه بوده است [۱۵].

نتایج مطالعه‌ی همسلی (۲۰۰۴) نشان داد که مشکل انگیزشی مهم‌ترین مانع فعالیت‌های پژوهشی در اعضاء هیات علمی بوده است و بیان داشت، اصلاح نظام پرداخت ممکن است بتواند انگیزه‌ها را بهبود بخشد و موجب تشویق آنان به انجام پژوهش بیش‌تر و با کیفیت گردد [۱۶].

حجم کار زیاد و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیات علمی و محققین و کمبود وقت به دلیل انجام وظایف آموزشی به خصوص در اعضای هیات علمی بالینی، که در کنار تدریس وظایف درمانی را نیز به عهده دارند، می‌تواند مانع انجام بهینه فعالیت‌های پژوهشی تلقی شود.

از مهم‌ترین محدودیت‌های این تحقیق این است که موانع فعالیت‌های تحقیقاتی در این پژوهش صرفاً از دیدگاه اعضای هیات علمی بررسی شده است و لازم است دیدگاه سایر

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از بررسی دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان در تحقیق حاضر نشان داد، مجموعه‌ای از عوامل اعم از تهیه و تدوین طرح پژوهشی، مشکلات در اجرای طرح، مسائل اداری و مدیریتی و عوامل فردی بر مسیر فعالیت‌های تحقیقاتی تأثیرگذاراند. در بین این عوامل، کم‌ترین مانع انجام تحقیق در حیطه تهیه و تدوین طرح پژوهشی و بیش‌ترین مانع در حیطه فردی و انگیزشی بوده است. در پاسخ به این گویه که "به طور کلی، کدام حیطه را به عنوان مهم‌ترین مانع پژوهشی و تولید علم در دانشگاه می‌دانید؟"، حیطه فردی، حیطه اداری و مدیریتی و حیطه اجرایی به ترتیب اهمیت بیش‌ترین درجه اهمیت را داشته‌اند. در بین سوالات حیطه فردی موثر بر تحقیق، عدم وجود انگیزه کافی مالی برای تحقیق، مشکلات مالی و اقتصادی؛ عدم وجود انگیزه کافی و پایدار درونی، ضعف کار گروهی در دانشگاه، حجم زیاد کار و انتظارات مختلف دانشگاه از اعضای هیات علمی به ترتیب بیش‌ترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند. همسو با نتایج تحقیق حاضر، سبزواری و همکاران نیز در مقایسه نتایج به دست آمده بین موانع سازمانی و موانع شخصی تحقیق نشان دادند که موانع شخصی میانگین بالاتری را به خود اختصاص داده است و از بین مجموعه عوامل شخصی، مشغله زیاد و کمبود وقت بیش‌ترین میانگین را در برداشتند [۱۱]. نتایج بررسی فرمانفر و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی گیلان نشان داد، که در اعضای هیات علمی، انگیزه قوی و مناسبی برای امر پژوهش وجود ندارد [۱۲]. کوراکی و همکاران نیز نشان دادند مشغله کاری و تدریس واحدهای

منابع

- [1] Atafar A, Ansari MI, Talebi H, Nilipour Tabatabai SA. Vision 1404, the fourth development plan fundamental requirements of universities (Case Study: Malek Ashtar University). *J Higher Educ* 2009; 1: 21-64. (Persian).
- [2] Toroghi J. University leaders for tomorrow's academic improvement. Isfahan, Kankash Publications, 2006. (Persian).
- [3] Saboury AA. Research report status of Iran in 2003. *J Rahyafat* 2002; 28: 87-95. (Persian).
- [4] Khoshfshr GR. The role of research, research centers, research and economic-social development. *J Rahyafat* 2001; 22: 98-103. (Persian).
- [5] Abd al-Salam M. Flourish of science in the Islamic world: barriers and strategies. Eftekhari A, Khajeh Sarvi GR. Tehran, Emame Sadeqh institute of Social and Cultural Studies, 2008. (Persian).
- [6] Sotodeh Asl N, Ghorbani R, Haji Aghajani S, Rashidy-Pour A. Job satisfaction and its contributing factors among faculty members of Semnan University of medical sciences. *Koomesh* 2013; 14: 232-239. (Persian).
- [7] Zohor AR, Fekri AR. The viewpoints of faculty members about research activities problems in Iran university of medical sciences. *Payesh J* 2003; 2: 113-120. (Persian).
- [8] Jafarai H, Yaghoubi T, Heidari J, Esmaeli R, Hekmatara M, Ataei M. The views of faculty members of medical sciences in Mazandaran University about barriers to effective internal and external investigations. *J Shakiba* 2004; 4: 13-20. (Persian).
- [9] Sereshti M, Kazemian A, Daris F. Research barriers from the viewpoint of faculty members and employees of Shahrekord university of medical sciences. *Iran J Educ Strat* 2010; 3: 51-57. (Persian).
- [10] Darabi S, Koohpayee AR, Yosefi MH, Komali Movahed T, Ahmari Tehran H, Rahmani M. Severity of the research problems before and after the administrative and management interventions from the faculty members and researchers' Viewpoint at Qom university of medical sciences Qom 2005-2009. *J Qom Univ Med Sci* 2009; 3: 37-44. (Persian).
- [11] Sabzevari S, Mohammadalizadeh S, Azizzadeh frozi M. Viepoints of Kermam universities Faculty members respect to barriers of research activity. *J Shahid Sadoughi Univ Med Sci* 2001; 8: 17-27. (Persian).
- [12] Farmanbar RA, Asgari F. Study of constraining factors of research from the viewpoint of faculty members in Guilan university of medical sciences. *Guilan Univ Med Sci J* 2006; 14: 84-91. (Persian).
- [13] Koorki M, Mahjub H, Sheikh N. Study of the academic members attitude about main factors of not approaching to scientific writing in Hamadan university of medical sciences. *Hamedan Univ Med Sci J* 2007; 14: 59-63. (Persian).
- [14] Badrizadeh A, Gholami Y, Birjandi M, Beiranvand G, Mahooti F. Barriers to research from viewpoint of faculty members of Lorestan university of medical sciences. *J Yafteh* 2009; 11: 93-100. (Persian).
- [15] Salem R, Rezaei N, Sadatian R, Moshirie Z, Sheikhy N, Baniadam A. Evaluation of Urmia medical university faculty member views about research obstacles. *J Nurs Midwifery Shahid Beheshti Univ Med Sci* 2010; 7: 142-151. (Persian).
- [16] Hemsley Brown JV. Facilitating research utilisation: a cross-sector review of the research evidence". *Int J Public Sector Manage* 2004; 17: 534-553.

گروه‌ها نظیر دانشجویان، دستیاران تخصصی و کارکنان که بخشی از فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه را به عهده دارند نیز مورد بررسی قرار گیرد. نکته مهم دیگر این که، در این تحقیق تنها به موانع درون سازمانی پرداخته شده است در حالی که ممکن است بخش زیادی از مشکلات محققین از موانع و مشکلات بیرون از دانشگاه تأثیر پذیرد.

به طور کلی با توجه به نتایج این تحقیق و با عنایت به تحقیق دیگر محققین با عنوان: "بررسی رضایت شغلی و عوامل مؤثر بر آن در اعضاء هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان" [۶]، پیشنهاد می‌شود که دست‌اندرکاران محترم دانشگاه از نتایج این تحقیق بهره‌برداری مفید را جهت تأمین رضایتمندی اعضای هیات علمی و رفع موانع پژوهش در دانشگاه نمایند. با جذب بیش‌تر هیات علمی توانمند در آموزش و پژوهش برای گروه‌هایی با حجم واحدهای آموزشی بالا، در نظر گرفتن حق‌الزحمه تحقیقاتی بیش‌تر برای محققین، می‌توان بخشی از موانع موجود را کاهش و به سوی وصول به تعهدات دانشگاه در رسیدن کشور به جایگاه اول در منطقه در تولیدات علمی، گام برداشت.

با توجه به متفاوت بودن احتمالی دیدگاه‌های مدیران دانشگاه‌های مختلف کشور در اجرای قوانین مشترک، ممکن است برخی از موانع در این دانشگاه، در دانشگاه دیگر جزء موانع پژوهشی نباشد و موانع دیگری در اولویت باشد. با توجه به سیاست کلی در افزایش شتاب تولید علم و فناوری در کشور، توصیه می‌شود چنین مطالعه‌ای در سایر دانشگاه‌های کشور انجام شود تا زمینه‌ساز رفع موانع، تولید علم و فناوری در کشور شتاب بیش‌تری گیرد.

تشکر و قدردانی

از کلیه اعضای محترم هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، که به رغم مشغله کاری فراوان با بذل توجه و دقت پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمودند، صمیمانه سپاس‌گزاری می‌نماییم.

Viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences about research barriers

Namat Sotodeh Asl (Ph.D)¹, Raheb Ghorbani (Ph.D)*², Ali Rashidy-Pour (Ph.D)³

1 - Dept. of Psychiatry, Faculty of Nursing, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

2 – Research Center for Social Determinants of Health, Faculty of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

3 - Research Center and Dept. of Physiology, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

(Received: 15 Mar 2014 ; Accepted: 6 Jul 2014)

Introduction: Proper understanding and definition of barriers knowledge production is the first and most important step in the effort necessary momentum to accelerate scientific and comprehensive plan goals and visions of the country. The present study has been done to investigate the problems and barriers to scientific research of the faculty members of Semnan University of Medical Sciences (SUMS).

Materials and Methods: This cross sectional study conducted on 88 faculty members in SUMS in 2013. Data collection tools, including demographic information and questionnaire research barriers in Likert scale ranging from very extreme disagreement to extreme agreement scoring from 1 to 5.

Results: The results showed the mean (\pm SD) in area of preparing research proposals was 1.93 ± 0.26 , problems implementing the research steps 2.32 ± 0.35 , administrative and management 2.68 ± 0.26 and individual factors was 3.24 ± 0.22 . The four domains of the five research areas were significant differences ($p<0.001$). Individual factors were considered the most barriers in research. Overall, 88.6% researchers stated that individual, 6.8% administrative and management and 4.5% research performing factors are the most important barriers to research activity and knowledge production in SUMS. There were no significant differences concerning basic and clinical, work situation, men and women researchers ($p>0.05$).

Conclusion: Faculty members considered individual factors as the most barriers factor in research work. Therefore more attention most is paid to individual and motivational factors of faculty members in order to decrease research challenges and stepping toward the goal for university settings in achieving the highest scientific knowledge production in the region.

Keywords: Research barriers, Individual factors, Faculty member, Medical sciences

* Corresponding author. Fax: +98 23 33654209; Tel +98 23 33654183

r_ghorbani@semums.ac.ir

How to cite this article:

Sotodeh Asl N, Ghorbani R, Rashidy-Pour A. Viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences about research barriers . koomesh. 2014; 16 (1) :1-7

URL http://koomeshjournal.semums.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-57-10&slc_lang=en&sid=1